Tomáš Rafa - filmowiec, fotograf i aktywista, znany z twórczości dokumentującej współczesnej zjawiska społeczno-polityczne. Absolwent Akademii Sztuk Pięknych w Bańskiej Bystrzycy i Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Obecnie prowadzi Pracownię Dokumentu Wideo na Wydziale Sztuki Mediów ASP w Warszawie. W swojej twórczości audiowizualnej dokumentuje sytuacje graniczne związane z nacjonalizmem, rasizmem i ksenofobią w Europie Środkowo-Wschodniej, zwłaszcza w Polsce, Czechach, na Słowacji i Węgrzech. Ujawnia i poddaje refleksji wydarzenia i sytuacje nieobecne w tradycyjnych przekazach informacyjnych. Jego wieloletni projekt „Nowy nacjonalizm w sercu Europy" był prezentowany na licznych wystawach, m.in. 8. Triennale w Jokohamie (2024,) The New Human w Moderna Museet w Sztokholmie (2015) oraz Respect Existence or Expect Resistance w Słowackiej Galerii Narodowej w Bratysławie (2012), a także na wystawie indywidualnej „New Nationalism" w MoMA PS1 w Nowym Jorku (2017). Rafa był kuratorem projektu Art Covers Politics w ramach 7. Biennale w Berlinie (2012). Za swoją działalność został wyróżniony w 2011 roku Nagrodą im. Oskára Čepana — najważniejszą słowacką nagrodą za działalność artystyczną.

"COPY, PASTE, PROTEST"
Fotografie, wydruki cyfrowe.

Punktem wyjścia projektu są badania historyczki sztuki dr Marty Herucovej, która przez wiele lat zajmowała się marmurowym popiersiem Cecylii Gonzagi ze zbiorów Muzeum Spiskiego w Lewoczy. Jej praca naukowa otworzyła międzynarodową dyskusję na temat możliwej atrybucji dzieła renesansowemu rzeźbiarzowi Donatellowi i zwróciła uwagę na obiekt, który przez dziesięciolecia uznawany był za marginalny. W listopadzie 2024 roku rzeźba została, na polecenie Ministerstwa Kultury Republiki Słowackiej i przy asyście policji, zabrana z Muzeum Spiskiego w Lewoczy oraz przewieziona w nieznane miejsce. Sposób przeprowadzenia tej operacji wywołał poważne wątpliwości dotyczące zgodności z obowiązującymi przepisami oraz zasadami zarządzania dziedzictwem kulturowym. Dalsze badania odbywały się poza muzeum i bez publicznego dostępu do dzieła. Akt ten stał się symbolem utraty przejrzystości w zarządzaniu dziedzictwem kulturowym, a zarazem przykładem podporządkowania instytucji naukowych władzy politycznej. Słowacka polityka kulturalna coraz wyraźniej zbliża się do modeli centralizacji władzy znanych z Węgier Viktora Orbána. Polityczne ingerencje w funkcjonowanie instytucji kultury, przejmowanie procesów decyzyjnych oraz osłabianie niezależnych struktur eksperckich czyni z kultury narzędzie kontroli ideologicznej.
Moją odpowiedzią na tę sytuację jest potraktowanie kopiowania jako formy obywatelskiego i kulturowego oporu. Powielanie popiersia Cecylii Gonzagi jest gestem sprzeciwu wobec upolitycznienia kultury oraz zawłaszczania dziedzictwa kulturowego przez władzę polityczną. Kopie nie powstają w sterylnych warunkach pracowni artystycznej, lecz w przestrzeniach niezależnych centrów kultury, zagrożonych w swoim istnieniu wskutek celowych zmian w systemie finansowania kultury. W czasie, gdy państwo przejmuje kontrolę nad procesami decyzyjnymi, akt powielania rzeźby tworzy symboliczną sieć solidarności i oporu wobec centralizacji władzy. Każda kolejna kopia staje się nie tylko reprodukcją obiektu, lecz także

materialnym świadectwem sprzeciwu wobec podporządkowywania kultury interesom politycznym.